Verhael
Van den staet der

overheerde Nederlantscher Provincien: Midtsgaders ghetrouwen ende heylsamen raet aen de zelve/ om tot eenen goeden ende vasten Pays te geraken.

In de Fransoysche tale beschreven / ende wt de zelve in Nederduytsch overgeset.

Ghedruckt int Jaer 1605.

Verhael ende heylsamen raedt/ op den teghenwoordighen staet des Nederlantschen handels.

DAer en is niet onder onse ellenden ende jammeren dat my meer mishaghet / als te zien / dat wy ons altoos gaen aesende met de ydele hopē / die men ons nu eenē langduerigen tijt herwaerts zonder eenige daet aengegeven heeft / en dat ons tzelve de middelen doet versmaden / om den stoot ende val voor te komen / die ons nu van zoo na by is dreyghende / dat wy nau zouden konnen zeggen / of het daer mede by ons avondt oft dagh wordt. Elc een merct wel / dat wy in den staet daer wy in zijn / niet zouden konnen dueren / eñ dat hy hem noch haest in een ergher moet verkeeren: maer weynighe zouden de daet-raden konnen oft dervē segghen. Om dan niet in al te ghemeyne termijnen te spreken / ghelijc als vele doen / ben ic van sinne alhier int korte het beworp van ons rechtveerdigh quelen / ende de quaden / die ons dreyghen / by stuckens te verhalen / op dat wy ons / zoo sy niet te helpen zijn / voornemē / de zelve stantvastelijcken te verdraghen: ende zo daer noch eenigen daet-raet toe is / dat wy den zelven neerstelijcken zoecken / want ten heeft niet te bedieden syn pijlē te verschieten / zonder eenigh wit te stellen / waer na de slimste conditie eens staets door oorloghe

 over=

overlastighet is / van altijts te staen opt aksetten/ zonder nae beurten te moghen tot het beschadighen invallen/zijn vyanden naby ende zijn ontset verre af hebben/ de ongeregeltheden zien toenemen/nademael dat de middelen om de selve te beteren afnemen / ende eyndelijcken niet te moghen hopen tot eenigen vrede te komen/t'zy door onderhandelinghe/ oft door ghewelt van wapenen. Dese dry conditien vintmen in d'onse zoodanigh/dat ons alle hope benomen is/van die te zien veranderen.

Wy en moghen ten eersten in vyanden landt niet trecken/om derwaerts den krijgh dragende in't onse den asem te verhalen: men hevet te vergeefs menichwerven versocht/ende ja zelfs noch onlancx/van besijden Dousburgh/Schenckenschans/ende Bommel / het welcke niet ghedient en heeft / dan om die te meer en meer te verstercken/ende vaster te maken als sy waren: Sy zijn van alle sijden bedect/ ende besloten van de Zee/ van eenen arm vanden Rijn ende Mase/ machtigh van Schepen ende alderhande krijghs-rustinghen/nootsakelijck om de passagië te beschermen / oft van alsulcken gelegēthept gevoordeelt/ dat de outhept die zeer wel kennende / van hunlieden niet gheeyscht en heeft / dan t'ghene datse wilden gheven.

In dese maer den schilt biedende oorloge/zijn de volckeren zonder ophouden van hun machtē zelfs verdruct / van de welcke den overlast/ die men

men daer van gheboelt / altoos naerder om verdragen is / hoe geringe dat hy wesen mach / als eenen wel wat grooteré van de vyanden komende. Want het quaet verdobbelt hem / oft ten minsten de zwaricheyt diemer van maeckt / als t'selve gedaen wort door de ghene daermen het goet ende de behoudenisse van verwachtede.

Des Soldaets conditie en is in alzulcken oorloge niet beter als die van t'volc / want hy en mach hem op geenen buyt verlaten / de welcke zijn principaelste hope is / en t'gene dat hem te lustigher maeckt om hem zelven in de perijckelen over te geven: den boer te gaen bezoecken is hem verboden / ende de slechte paye (vande welcke het onmogelijck is / dat hy hem altoos wel onderhouden kan) komt hem dicmaels te ontbreken: want de verdructe landen en voldoen het meestendeel des tijts niet / het gene datse op hope van verlichtinghe beloven.

Belanghende het onset ofte bystandt / dat ons van buyten aen komt / t'zelve heeft in der waerheyt tot nv toe ghedient / om onse ellende te doen dueren ende te verlengen / eñ ons den eenen boet na den anderen te doen verliesen: dan ten heeft noyt machtigh genoech geweest / noch zijn can / om ons daer wt te helpen. T'is eyndelinghe het bystãt van Spangien / het welcke met zeer groot ghescħal ende toemakinge / ende d'alderclepnste daedt aenkomt / ende altoos na eysch der saken / een ure te laet om ons voor te staen / eñ al te haest

 om

om ons te verdrucken: Hy doet het zelve byrans al t'samen wt dwterste van Italien ende het diepste van Spangien trecken/ van waer eer het hier kan komen / de lancheyt ende moeylijcheyt der weghen eenen grooten deel vernielt heeft/ ende tghene datter dan over komt / heeft al tsamen het rusten van doē/ ten zy/ zoomense zonder ververschen te wercke wil stellen / men de zelve wil zien smeltē gelijc als de snee in de Sonne/ eñ zien vernieten eer datse middel ghehadt hebben om te dienen/ eñ tot haer zelfs kennisse te komen waer teghen onse vyanden niet als niet den voet de aerde te stooten hebben. Daer komender van alle kanten in eenen ooghenblic versche wt / ende al tsamen ten dienste bereydt / zoo vele als syder onderhouden konnen/ waer van de verste af wesende/ in dry ofte vier daghen by een ander komen/ het welcke ons d'een ongheval na d'ander veroorsaect; want alzo mē zeyt d'eerste slagh isser twee weert/ ende sylieden zijn altoos eer gereet als wy/ hun machten in't velt te zetten / van de welcke sy noch dit voordeel hebben/ datse hun van een partije der zelver ontlasten mogē/ als de tijdt eñ des krijghs oorzaken toelaten / het welcke wy niet doen en mogen: want de onse komen van al te wijdt om de zelve wederom te schicken in zulcker voegen/ dat wy der zelver moetwil ende verdruckinghe altoos moeten verdragen.

Aengaende het gheldt/ ende middelen om den krijgh te voerē/ wy hebben de voorgaende Jaren

ghesien/

gesien dat de Catholijcke Koninc de sorghe der behoudenisse syner staten verlatende hem zelven willens verloopen heeft op de voorgebeelde Con questen van Afriken/Jrlandt/ende andere/daer hy veel in verdaen heeft: ende het ghene dat ons van daer plach te komen/ ons dicwils int nijpen onser zaken ontbroken hebbē: nu ter tijt dat hy kinderen heeft/ eñ dat de noot der syner vermeer deret/ende hem dagelijcx grooter latet schijnen/ laet ons eens oordeelen watter van te hopē staet.

Spangnien/watmer van zeggen wil/ is arm ten aensien der grooter lasten ende wtersten oncosten diet draghen moet: synen handel van specerijen in de Oost Jndische ghewesten zeer vermindert/ ende door den Hollanderen verstoort: het gout ende zilver der West Jndien en komen zoo niet meer als sy pleghen: de Mijnen wordē wtgheput/ ghelijc elders ooc gheschiet is/ ende daer na en kanmen de zelve niet doē bearbeydē met zoo veel duysent Menschen als hier voormaels: de Spangiaerden in ste van die volc rijcker eñ beter te maken/ hebben de zelve meestendeels verwoestet/ ende men vint daer Eylanden ende gewesten/waer vier ende vijf hondert duysent Jndianen waren/ als sy die in namen/ de welcke tegenwoordichlijcken om hunlieder gierichheyt ende wreedtheyt schier onbewoont zijn. De wijlen de Catholijcke Koninc heeft eenige Jaren voor zijn doot het sparen scherpelijc aenghe leyt/verdorf door syn Placatē bykās al de koop

A iiij liedem

lieden die met hem gehandelt hadden / ende niet tegenstaende ist een bekende zaecke / dat hy syn Croone grootelijcken belast liet / ende sonder eenighen grondt.

T'is lichtelijck te oordeelen / dat de sone welveel meer ten achteren is als de Vader was / naedemael datmen weet dat hy meer verteert heeft in een Jaer / als zijn Vader in dry noch in viere niet ghedaen hadde / het meestendeel sonder noot / ende al t'samen ter believtē van die over hem mach: Het welcke groote ongeregeltheden by bringhen can / ende beletten datmen de nootsakelijckste ende ghewichtichste costen niet en voldoe.

Aldus zien wy / dat by ghebreke van middelen alle daghe in zijne staten den onschick vermeerdert / waer wy (bouen over de ghestadighe verdruckingen der garnisoenen / ende zo vriends als vyandts heyrlegeren) vele ghemaecte muytinatien hebben / der welcker eener alleen t'anderen tijden / te weten die van Aelst / alle zijn staten sol over bol wierp / selfs noch in eenen tijt / dat de gemutineerde hun met min ongheregeltheyt gouverneerden als nu. Het staet oock wel te vreesen / datmē in ste van de oude gemutineerde / die noch overeynde staen / geen nieuwe en make. Het verschil datmen den gemutineerdē toe geeft / vande gene die het niet en zijn / sal maken dat wy haerder noyt ontbreken zullen / alsser anders geen reden en ware als dese / want de eene zijn onder het dack in besloten steden ghelogeert / buyten alle

moeyten

moeyten ende perijckel/ende ontfanghen boven t'ghene datse op lant rooven / twaelf ende vijfthien stuyvers sdaechs voor elck soldaet te voet/ ende vierentwintich stuyvers sdaechs voor eenẽ te peerde / ende eyndelinghe hebbense heur volle betalinghe/alwaer d'andere die den vyant tegen gestelt worden / ende de gedurighe moeyten des krijghs onderworpen staen / niet en ontfanghen als even zo weynigh dat het nau ghenoech zoude wesen/om den miserabelsten mensche van de weerelt te onderhouden / ende en worden noydt af betaelt/ten zy datse muytenerẽ/hoe wel datse/ om de waerheyt te seggen / sulcx noyt en worden: want men belast ende cort hun af ordinarichlijcken het broodt/ de wapenen eñ krijghskleederen diese ontfanghen hebben / drymael meer als die weert zijn/ende ja zelfs noch veel andere dingen diese noyt ontfanghen hebben in ste van dat andere Princen alle krijghsrustingẽ voor min doen afcorten als dezelve hun costen/op dat de soldaet hem zelven met syn zoudije onderhoudẽ mochte

Daerenboven het teghen-hert der Soldaten/ daer onse Eertshertoghe in gevallen is/ende zoo veel syne verwaerloosde beloften/ maken / datse schier alle schree verre eens muytineren: daer en zijn in syne statẽ geene Gouverneurs generaels gheweest/ van t'beginsel deser oorloghen af/ hoe ongheuallich dat hy geweest zy/onder den welckẽ meer als twee oft dry muytenatiẽ ten hooghsten geschiet zijn:sommige hebbẽse geheelijcken

 genijdt/

gemijdt/wat noot datse ghehadt hebben. Maer sint de komste van syn Altese synder twintich mutinatien gheschiet/ de welcke ic hier schrijven zal/op datmen niet en meyne/ dat ic totten ghetale iet by doe: te weten/ die van Diest/ van Ardres/ van Karpen/ van Calis/ van de Kapelle/ vā Weerdt/ van Chastelet/ van Dourlens/ van Camerijc/ vant Kasteel van Antwerpen/ vant Fort van S. Andries van Creveceur/ van alle de schepen des Admiraelschaps die op de Schelde zijn/ van de twee Forten die tusschen Antwerpen ende het Eylandt zijn/ vant Sas van Ghent/ van Sluys/ van Hulst/ vant Fort van S. Clare voor Oostende/ van waer wy alle dage verdruct worden/ als men siet.

De Eertshertoghe heeft sint twee Jaren herwaerts oft daer ontrent eenen vondt gevonden/ om de oude soldaten hunliedē merckelijcke ende verdiende voordeelen af te zien/ het welc oorzaec zal wesen/ dat wy meer mutinatien zullē hebben als oyt/ dat is datmen geen Monsteringe meer hout alsmen plagh/ maer alle het volc van oorloghe ghelijckelijc tracterende/ heeft hy hun elc vier stuyvers sdaechs toegheleyt/ die noch wel diemael achter blijven. De oude voordeel hebbende soldaten zulcx ziende/ en zullen noyt laten te muytineren om vant overighe betaelt te worden/ het welc hun mocht komen/ als de somme weerdigh zal zijn/ wel wetēde dat syet andersins niet af krijghen en zouden. Ende aengaende de

nieu

nieu aenghekomen / die en zijn het muytineren niet onderworpen/ om dieswille datter geē voordeel voor hun in ghelegen is / overmits dat hunlieder eysch noch zoo cleyn is / ende de lasten diemen hun opleyt zoo groot ende overdadich datse altijt meer schuldigh zullen zijn allse hebbē moeten : Maer kennende het ellendigh leven datse over-brenghen in eenen ouden krijgh als desen/ daer niet te winnen is als slagen / verloopen syt meest al. Aldus zal syn Alteze de Soldatē bedrigen willende/hem zelven van den ouden eñ nieuwen bedrogen vinden/ende en zalder noyt wel af gedient worden/door die wegē die hy nu ingaet.

De dienaers ende principale Spaensche hooveerdighe ende onbequame Officiren/ die alle de toe ende afkeeren van desen staet handelē/draeyē ende weynden/alst hun gevalt/ ende de middelē die van haer lant komen te schicken hebben/van de welcke sylieden het meestendeel onnuttelijckē volgende hun lustdriften verdoen/zijn oorsaken deser ongeregeltheden ende nieuwicheden / ende van dat men niet versiē en heeft/om dese gewoōten van mutinatien neder te legghen: sy stelden hun tegen de middelen / die daer toe in de laetste generale staten voorghedragen worden: ende het schijnt onder hunlieden dat het strafweerdich sy daer van te handelen: daerentusschen belettē dese gemuytineerde/ datmē niet voor nemē mach/ dat uytganc hebbe/ ende vernielen de penningen totten krijgh te voeren geschict/ ende de beste soldaten

daten die daerom souden moeten dienen. Want het gereetste gaet in het onderhout ende betalinghe der gemutineerden voorts/ende alsse dan betaelt zijn/zo vertreckense meest al/sommige willen hun gelt in verzekeringhe leggen/sommighe vreesende den nasmaec / eñ t'meeste hoopken om dieswille dat syluiden nae datse ghemuytineert hebben gheweest/ gheenen eertn-trap oft officie meer hopen mogen/de welcke dien volgende aen nieu ende onbedreven volc ghegheven worden/ ende door dien middel treckt het eene quaet meer andere nae hun/ende die al t'samen ons onvermijdelijck verderf.

Wat de middelen van vrede aengaet/ wy zijn zo verre van de zelve/dat wy alleen maer metter hopen ontrent den zelven niet comen en connen: Onse hoofden en hebben t'haerder aencomste niet eens den wegh gevonden om tot de zelve te gheraken/ sy hebben alle betrouwen verloren/ zonder de welcke het quaet-doenlijck zoude wesen yet te handelen / ende daer nae deselve moetende met volck van verschillende Religie maken / en moestense de straffingen niet toegelaten hebben/dieder deshalven ghedaen zijn geweest/ selfs die van een slechte Vrouwe / die levendigh in d'aerde gegraven wert in de voor-steden van Loeven / de welcke moghelijck beter ware gheweest te bannen/als daer toe te komen / gemerct datse niet leeren oft prediken en mocht. Maer hoe? wy zien wel claerlijcken / dat het den vrede

oft

okt Pays niet en is / datmen zoect. Spagnien/ zoo wijt af van ons verschepden ligghende/ wilt hier verre van haer haren krijghslegher houden ende onderhouden / daerentusschen alle hare andere Provincien ende Domaynen breedsaniigh behoudende. Het zoude gants onmogelijc wesen de Spaensche dienaers daer toe te brenghen/ datse het gene zouden accorderen/het welcke noodich zoude wesen om de Hollanders tot eenen pays te doen komē: Want de Hooveerdige hebben liever te bersten als te buygen. Eñ wederom dit punct op den Hollanderen te winnen/ datse hun zouden laten genueghen niet het ghene dat hun de Spagniaerts zouden willen accorderen: alzo zoudet verloren tijt ende woorden zijn daer van te handelen.

Belangende de middelen om door den krijgh tot eenen vrede te komen /onse vyandt door ghewelt der wapenen t'onder buygende/ daer toe is noch veel min schijns als door de onderhandelinghe : onse machtighe ende ontsaechlijcke naebueren en begeerense niet eens / ende en behoorense niet te begeeren / wt staets redenen / de Spaensche grootsicheyt aen alle Potentatē van Europa verdacht/ende die van geen sijde te vreesen staet als van deser/zoudēder te zeer door versterct worden : ende boven de zwaricheydt diese altoos tot desen desen aenslagh brengen / zijnder noch zoo veel andere/ dat den tijt veel eer ontbreken zoude tot der selver verhael/ als stoffe.

Ende

Ende als schoon de Hollanders van alle de nabuerighe Princen verlaten/ende op de enckele bescherminghe ghebrocht waren/zoo wy om de zelve aen te vallen gheen ander vermoghen ende middelen als d'ordinarise haddē/ noch en mochten wy niet hopen/ in langhe tijden daer van ten eynde te raken. De ghene die de gheleghentheyt van hunlieden landt niet wel en kennen mogen opt staeltgen van Oostende wel mercken / het welcke verre van hun is/ hoe het met het rest vā stuc is/het welcke vereenight ende na by is. Het meestendeel der steden ende stercten diese houden zijn Zeeisch / ende hebben de Havenen ende reeden noch veel vrijer eñ opender als Oostende/ die vande minste een is. In zulcker voegen datmense niet wel zoude konnen belegeren/noch het ontset beletten zonder Scheeps armaden / waer inne elc een weter/ eñ de ervarentheydt hevet bewesen/dat hunlieden vermoghen heel verre het Spaensche te boven gaet:aldus en moghen wy noch door onderhandelinge/noch door ghewelt/ eenighe ruste noch verlichtinghe hopen.

Onder zoo vele onschicken die ons dreyghen/ wat moeten wy eyndelinghe verwachten? Oordeelt ic bids u / oft het wel moghelijc zoude wesen dat dese van middelen uytgeputtede landen/ de krachten verbolghden / die sy na onse staten ghedaen hebben/ op hope van eenige verlichtinghe/ende de ghene die sy noch elcken dagh doen/ hoe wel dat alle onse hopen uytgeblust ende verblixemt

blixemt zijn: Oordeelt ooc ic bids u / zoo se zulcx na laten / ende niet en doen / het gene datter van komen magh / nademael sy zulcx ghedaen hebbende niet ghevordert hebben / als haer zelfs bederf. Voorwaer het is onmijdelijc onder zoo vele elenden ende verderffenissen / ende zoo weynich beleydingens ende aenrichtens / dat het volc ofte de soldaet / ende moghelijc beyde tsamen / niet op de steenklippen stooten / ende dat onse nabueren hun van schup op schuppe niet de stucken onses Schips niet en behelpen / op de welcke sy d'ooge gevesticht houden: de welgeregelde moeyten ende lasten houden elc een in syn devoir / maer de gheweldighe ende ghedurighe brengent al tsamen tot wanhope: van dander syde alle middelen en menschelijcke krachten van rade ontblootet / gelijc als wy zijn versmilten znellichlijcken onder haer zelfs grootte.

Ic vreese noch meer als ic wel zoude derven zegghen / dat ons de klinckende Trompet van Vrancrijc niet eenich deser morghenstonden in eenen spronc wacker en make: de stoffen der Oorloghen zijn noch veel grooter tusschen dese twee groote Coninghen / dan sy oyt tusschen hare Voorsaten gheweest zijn / de welcke in de zelve het meestendeel van hun leven versleten hebben. De onrechtveerdighe onthoudinghe vant Konincrijc van Navarre / ende vant Graefschap van S. Paul / ende andere / ende de listicheyd van den aenslach deser Staten zij groote deckman-

mantels ende groote sporen om daer toe te verstaen: dat zoo inden termijnen daer wy zijn / de Coninc van Vranckrijc alleenlijc laet kennen/ dat hy't in den wille heeft/ t'is al verloren/ oft zoo zeer wanckelende / dat den val van't generael verwachtende / den meestendeel hun verre daer van maken zullen / latende aen de Gods schickinghe de zorghe van t'belept / ende zullen hunne particuliere behoudenisse hier en daer gaen zoecken/ hun zelven gheluckich achtende zoose die vinden konnen.

Alzoo alle dinghen na haer middelpunct strecken/ en strecken ooc de wenschen ende willen der volckeren/ door de langdurighe Oorlogen verdruct / niet als totter pays / ende Godt geve wie het is/ die haer den zelven schijnt te mogen gheven/ den zelven hangense aen: onse volckeren die in al den loop haers levens niet als Oorlogen eñ gedurige verwoestingen gesien hebben/ ende die niet en hopen dat hun kinderen/ noch kints kinderen na hun/ noch anders mogen komen te zië/ door den wegh die hun Spagnien doet houden/ zo haest als hem eenigen anderen verthoonë zal/ die sy achten zullen veel corter ende veel rechter/ om tot dit zo gewenschte wit te raken/ en zullense niet laten den zelven te volgen: eñ de Koninc van Vranckrijc hem komende op onse frontieren te thoonen wel vast in synen zadel / en zullë wy die met meer konnen weerhouden oft verhinderen/ dat sy zich met vollen loope niet gaen werpen in

haerder

haerder Majesteyt ermen/ zonder onderhandelinghe oft conditie: ende aengaende de hooghste vãt lant/ de welcke de komste van syn M. in syne staten al t'samen verdorven heeft/ om de wtermaten groote oncostẽ/ daer hy de zelve inne doen verloopen heeft/ zonder datse in de zelve eenich verhael vinden/ moghelijc datse niet min doen en zullen: Ende God wetet/ of dese beleefde ende grootmoedighe Prince wel zal konnen onthalẽ/ al tgene dat zich voor hem zal komen presenterẽ/ zonder dwinghen oft overweldighen.

Ende als wy al tsamen/ syn goetheyt eñ saechtmoedichept versmadende/ syn vromicheydt van elc een een bekent wilden proeven/ ende ons voornemen met vasten voet desen laetsten stoot noch te wachten/ het zelve en zoude nieuwers toe mogen dienen/ als om snoodelijc onse conditie te verergeren.

Wy zouden ons in eenen oogenblic van alle zijden van vyanden besloten eñ omringelt vinden/ de Zee vande welcke sylieden meesters zijn/ ende het gene dat de Hollanders besittẽ/ bepalen ons van eender syden/ ende Vrancrijc van dandere/ ons en zoude niet overblijven als een zeer enghe aenkomste na Luxenburgh toe/ die van deser urẽ af nu zeer vry en is/ de welcke zeer haest geheelijcken gestopt zoude wesen/ wãneer Vrãcrijc van d'een zijde eñ de Hollanders van d'andere zouden wesen/ in zulcker voegen datmẽ ons

alle de toeganghen vande zee ẽn van tvaste lant ontnemende / wy onse hulpe nieuwers meer als uit den Hemel te verwachten en zouden hebben/ de welcke hem alle daghe niet en opent om mira kelen te doen/ende miraculeuselijcken te behouden de ghene die hem niet ghekent en hebben / wanneer het behoort heeft ghehadt.

Maer stellende de mirakelen op een syde/ende vande natuerlijcke zaken handelende/die vã onsen begrijpe zijn / dewelcke elc een metter ooghen aenzien ẽn metten vingher tastẽ kan/ zeght nu ic bids v/wie isser die ons zoude koren konnẽ gevẽ dese Oorloghe vallende/ om onse Heyrleghers te spijsen? de Garnisoenen ẽn tLantvolc inde Steden ghevlught/ als hun d'oorloge dringht / ende alle de reste van dit Landt/ in twelcke men tderdendeel meer int bier-brouwen verdoet allser gerost wordt/ ende daer tvierendeel niet en wast vã tghene datter noodich is/zelfs als den arbeyt vã Henegou ende Arthois/ de Fransche strooperijẽ openstaende verhindert wordt: ende daer / waer het broodt ghebreect / ist al te koope : daerenboven wie zoude ons moghen Sout / Wijn/ ende veel andere voetsels tot het menschelijcke leven noodich/ doen komen/ die in dese staten niet en groeyen/ zonder dat het zeer licht onsen vyanden zoude wesen dat te beletten: ten can niet voorbij/ dat de weerde deser dingen niet stracx ten dobbele zoude opslaen / ende dat zeer haest daerna het meestendeel der selver ons zoude gants ẽn gehcel

komen

komen te ontbreken. Wat d'Ammonitien van Oorloghe belangt / men weet het gebrec wel dat wy daer van hebbē/van waer wy die krijgen/eñ die lichticheyt om ons der zelver wegh te onder-gaen ten kortsten geseyt/ zonder ons yet te nemē eñ ander quaet te doen / als van ons niet te laten toe voerē/zoudet hun licht wesen ons tot een ut-terste geheel onverdragelijcke benauthz te bren-gen eñ alsdan en soudē wy geen rekeninge meer konnen maken langer tegen te houdē / als gelijc een belegerde plaetse/ dat is te zegghen / zoo lanc als de Victualien ende Ammonitie/die wy voor ons zouden hebbē/dorven sendē/de welcke wey-nich zouden zijn : daerna zouden wy moeten de conditiē aenveerdē/zulcke alsmē dē genen opleyt die hun tot de uterste benouthedē laten prangē/ eñ handelē(als men zeyt)met het mes op de kele.

De Hollanders hun met dees Fransche Oor-loge behelpende / en zouden haren tijdt niet ver-suymen/ende winnende daerentusschen eenighe plaetsen met ghewelt/zoudē sy de zelve (als sy in Vrieslant eñ andere Provincien gedaen hebben) van de Catholijcke religie vervremdē/ de welcke wy behooren na al ons vermoghen boven alle dingen soecken te behouden:kort af/ wy zouden jammerlijcken verstroyt zijn dienende zoo d'een als d'ander tot roof ende buyt/ ende tot een bloe-digh tonneel / op het welcke menighe droevighe schouspelen gedaen zouden worden / op d'onko-sten van onse onweetentheyt.

Alle dese quaden zijn boven maten groot/van een yeghelijc bekendt/ende ghelijc als over onse hoofden hangende/ niettemin ic en houde de zaken in eenen staet niet gantsch verwijfelt/ wanneer daer noch eenigen middel over is/ om die te helpen/ende datmen dien volghen wil.

Wy hebbender eenen die voor ons deure clopt/ den welcken vele zoo wel weten als ic/ maer niemant en derf het zegghen/ten is hun niet gheoorloeft / ja zelfs den asem eens te verhalen in hun ghehuyl/diemen hun wel noch zoude willẽ gãtschelijcken versmachten.

Voor al zal ic v zegghen/ dat ic gheensins niet toe en stae/van ons met de Hollanders alleen te veraccorderen/ ghelijc als v voor-ghehouden is geweest/ wy moeten over zulcx raet vant toekomende op het voorby gheledene nemen/eñ dencken dat wy t'anderen tijden tsamen vereenight zijn geweest/ende dat ons Spagniẽ gedwongẽ heeft/na veel ontstekene branden ende ghestorteden bloede van een te scheyden/ ende onder syn Jock weder te keeren : dees laetste dwalinghe zoude meer te laken wesen als alle d'andere/ zoo wy ons met hun moeten vereenighen : tis ooc noodigh dat zulcx ghelschiede met eenige andere machtigh genoegh om ons den vrede te gheven/ om ons in den zelven staende te houden/ eñ om veerdichlijckẽ wt dese staten de Spaensche garnisoenen eñ heyrkrachten te jaghen/want wy alleen en zoudent niet konnen doen/ ende daer na

en

en zoude de Koninck van Vranckrijc/zoo hy niet gheinteresseert en ware,/ niet ghehouden wesen/ de passagien herwaerts toe,/de welcke in syn hãden staen aen de Spaensche heyrtochten eñ midelen/ die ons altoos zouden komen beroeren/ te weyghheren: aldus zouden wy / willende tot eenen krijgh gaen/in eenen anderen treden/ het welcke al tghene is dat wy moeten vreesen ende ontsien.

De eenige baet-raedt / om alle de quaden die ons drucken/ eñ de middel om de ghene te schouwen die ons dreyghen / de Catholijcke religie te behouden/ende eenen vasten eñ zekeren Pays te genieten/is/ in dese staten int geheel tot de Croone van Vranckrijc op te draghen / ende te vereenigen volgẽde het exempel van vele andere Provintien / de welcke om haer des krijghs quijt te maken/die haer verdructe/ dierghelijckẽ gedaen hebben. Ende om daer toe te komen / en behoorven wy niet over te gheven als onsen wille / tot den welcken de Hollanders ghereet zullen wesẽ hunlieden te ghesellen:ende als wy zulcx tsamen met Vranckrijc zijn zullen / en isser gheen zake ter Weerelt die wijder voorts ons ruste magh stooren:alsdan moghen wy onse natte kleederen Neptunus wel ophangen / ende ons roemen de felle stormen der verwoeder Noordesche winden ontgaen te zijn / en de verzekerde haven teghens alle tempeesten ende onweders verkregen te hebben. Ende of wel de Hollanders desen aenslagh

 niet

niet en bestemden / zoo en moeten wy niet af laten daer toe te verstaen : want ziinde wy ghevoeght ende vereenight met een soo machtighen Koninckrijc / ende zoo nabuerigh / en soudense ons niet meer konnen beschadighen : ende daer na weten wy wel / dat sy t'selve t'anderen tijden zeer ghewenscht ende ghesocht hebben / in zulcker voeghen / datter geenen schijn toe is / te ghelooven / dat syt zouden willen te deser uren verworpen.

De Spagniaerden die hun alleene int zelve/ zoudẽ geinteresseert vindẽ / syn wijt van ons verscheyden / om hun daer teghens te stellen / sy hebben de passagie van haer machten lanck de syde van Italien verloren / deur de onderhandelinghe van Savoyen / ende de andere zoo over Zee als over Landt zouden hun verboden worden. Sy en hebben geen garnisoen als in negen plaetsen: te weten in't Casteel van Antwerpen / in dat van Gent / int Sas van Gent / tot sHertogenbossche / tot Nieupoort / tot Dermonde / Camerijc / Roermonde / ende Dixmuyen / noch en zijnder in vele deser plaetsen niet als eenen keerwe van Spagniaerden / ende in somnighe syn de garnisoenẽ met Spaensche ende Walsche Soldaten ghemenght / ende in andere zijn de inwoonders de sterckste.

Van d'ander syde / de ghene die dese plaetsen wel ghekent hebben / zullen niet nyt stemmen / datter maer drij zijn die sterc ende teghenhou-

delijc /

delijc/ende dat de andere zeer swarck zijn / al dit tsamen het Landt teghen hebbende / ende eenen Koninc zoo machtigh ende na by als dien van Vrancrijc voort hooft/en zouden zoo langhe tegen hem niet houden/ als Bresse ende Savoyen deden/ die in haer zelven wel vereenight waren/ ende hadden int reste alle dinghen zoo voorwindich tot hun bescherminghe / als men die hier in den wint vinden soude: Het welck de Hoofden kennende die daer gebiededen/ zoudense gemackelijc oft deur redenen oft door ghewelt tot redens ghehoor te brengen wesen / ende zoudē hun met haren vrijen eñ zekeren keer weder na Spagnien genoegen laten / ghelijc als hun dien voor dese Staten d'alder Christelijcste Majesteyt na de Fransche ligue ghegheven werdt.

Aengaende hunlieder Heyrleghe/ elc een weet in wat staet de zelve gebrocht is/ hoe luttel bevelhebbers datmen daer in vint/ zijnde bykans alle de Capiteynen/ Officieren/ ende versochte mannen dieder plachtē te dienen vā wegen onse onervarentheyt ende quaet beleyt/ omgebrocht eñ op geoffert geweest: ende belangende de gene die het ontkomen zijn / de zelve zijn qualijc ghehandelt oft afgedanct geweest/om anderē plaetse te maken / door des Hofs gunste voor aen ghestelt / de welcke alhier in alle des heyrs lasten veel eer als de vroonicheyt oft andere verdienste is versorgēde. Elc een weet oot den onwil der Soldaten / den haet ende verachtinghe des Hoofs / aent welcke

de Wapenen/daer hy niet toe opgebrocht is ghe-
weest weynigh gunstigh zijn/dat hem niet en ge
luct. Voeght hier by t'gene datse elcken dagh te
lijden hebben/eñ oordeelt daer na wat men zulcx
achten magh/ ic verstae de Spaensche mach-
ten: want ic houdet voor zeker/dat die vant Lãt
ons resolutie omhelsen zouden/ghelijc zy t'ande-
ren tijden ghedaen hebben op myn verzekerin-
ge als dese: ende wanneer daer eenighe waren zo
verbrent van haers Vaderlandts ruste/die het
niet doen en wilden/en mochtense niet ontgaen/
met desen Heyrleger van hoofden ende aenvoer-
ders berooft/van niet wel haest in hun verniel te
wentelen ende bedect te ligghen.

Syn Altese/die voorwaer veelderhande deugh
den heeft van een Prelaet ende Gheestelijcke
Vorst/ende al de ghebreken van een groot Capi-
teyn/ aenmerckende de hooghte syns aenslachs/
ende den kleynen schijn daer toe hebbende onder
zoo veel ervarene hoofden gemist/dat hy opt on-
der hem zal mogen gelucken/ziende van dander
syde de maghteloose hulpe die hy van Spagnie
trect / zoude wel te vreden wesen van hem met
eeren daer van ontlast te zien / ende de Infante
wt hope wesende van kinderẽ te krijgẽ/ die haer
zouden mogen in haer staten na komen/ daer zy
niet als ommine ontfanght /en behoorde niedt
qualijc te vreden te zijn van in Spagnien te kee-
ren/de ruste te ghenieten daer sy in opgevoedt eñ
opghebrocht is ghewest/met eenich erfdeel der
vreed-

vreedsamer Landen ende Provintien. Het min-
ste dat ons Eertshertoghe behoeft / is eenen op-
roerighen staet. Ooc hadden hem syne Ouders
die syn gheneghentheden wel ingesien hadden/
tot den Geestelijcken staet opgeoffert: Om ons
weder op de beenen te stellen / moesten wy wel
veerdighere eñ mannelijckere aendriften hebbē
als de zijne: dese groote graviteyt aen de welcke
hy schijnt gheknoopt te wesen/eñ van de welcke
hy niet zoude dorven wijckē / wt vreese van hem
te vertasten / belet hem van hem zelven met syne
ondersaten gemeyn te maken, in een Lant/ daer
het meer vereyscht zoude wesen als in eenige an-
dere; hy doet hem door de hooghste dienen / eñ ja
zelfs door syn medebroederen ende ghesellen des
Orders/ tot inden dingen onweerdigh genoemt
te worden: men siet alle daghe een groot ghetal
Adeldoms/dat hem wel zoude konnen gebruyc-
ken laten int spitse eender Compagnien Ruyte-
ren/oft eenighes Regiments / sich niet oeffenen
als niet schotelen ter tafelen te brengē/ ende noch
ooc tot anderen veel onnootsakelijckeren dingē:
de ydele grootsichz (deses Huys (int reste voorts
te zeer gemeyne mās) loopt de Heyrlegers/ waer
sy gaet / in de voeten/ ende vervult alle de steden
daer sy logeert met monden ende Persoonen ge-
heel onnut/en dat in een zoo koudē Lant als het
onse/eñ dat erger is/sy vernielen de penningē/de
gereetste eñ voorhandichste diemē beloopen kan
. Maer wat ist dan? De Eertshertoghe behaeght

 hem

hem zelven zoo zeer int selve/ dat hy hem/ alsser maer niet en ontbreect vant ghene dat aen dese ingebeelde grootsicheyt hanget wepnich kreunt met de reste. Ende wat den krijghshandel aengaet/ tot den selven en treet hy niet als by forse/ ende en is met dees konste gheensins vermaect. Oock en hebben hem alle de voorgaende kanten niet verstandigher gemaect als hy plagh te zijn/ hy is al bereyt om noch grovere te maken/ ende dit met het zelve werctuygh. Hy en weet van geenen heyrlegher te doen marcheren/ setten/ leven/ ende min noch vant wtrichten: ende zoo men hem van hondert raden/ oft van hondert Mannen van wapenen/ den keur zal geven/ den slimsten zal hy altoos nemẽ. Oordeelt nu/ of het zelve bequaem is/ om ons weder op te helpen/ ofte om ons te behoeden/ ende waer toe het al tsamen streect.

Int reste zoude de heele Christenheyt/ behalven Spagnien/ onsen aenslagh goetgunstigh zijn: want boven de groote redenen diese daer toe hebben/ dienen dese statẽ tot een pachuys ende lossinge van veelderley Koopmanschappen aen het grootste deel van Europa/ waer van dẽ handel verhindert ende alle dingẽ verdiert zijn/ des krijghs halven die de Spangiaert daer met des Landts verderf ende ongemac van alle de nabuerighe Vorsten/ onderhoudende is.

Van d'ander zijde/ en zouden dese twee groote Croonen/ d'een teghen d'ander staende zoo lich-

telijs

telijc na vereeninghe niet komen aen elcande-
ren raken / als in voorledene tijden/hebbende de
natuere op de andere frontieren haerder Do-
mainen zo groote ende stercke draeyboomen ge-
plant/ als syn de Pyrineesche gheberghten ende
de Zee / tot allen tijden machtigh swaer om te
overstappen / ghelijc als zulcx tversoect wel eer
ghenoechsaem bewesen heeft. Alsoo zouden sy de
Christenheyt niet vreden latende / hunne heyrle-
ghers tegens den ghemeynen vyandt des Chri-
stelijcken Naems keeren.

Dese Landen zouden aen een zekere ende vast-
gaende Heerschappije hanghen/der Salicquer
Wets halven/die men in Vrancrijc onderhoudt
ende en zouden de mutatien ende veranderinge
niet onderworpen wesen / gelijc als sy in voor-
gaende tijden gheweest zijn / om der Dochteren
Houwelijcken wille/ die aldaer erfden/van te zul
len vallen in der Hooghduytschen/ Spagniaer-
den ende vremden Gouverneuren handen / die
sy daer bestelden / elc een der welcker hier synen
onsuyveren aerdt brenghet/ende ons wilt na sy-
nen zin regeren.

Aengaende de manieren der Fransoysen / de
welcke sommighe onse van ghespagnoliseerde
zoo seer verworpen: ic wilt hun toestaen/ dat de
Fransche Natie syn ghebrecken mach hebben/
gelijc als of d'andere/want daer en esser gheene
zonder: ende de eyghene hoedanicheyt der sterfe-
lijcker dinghen/is de onvolmaectheyt. Dan sy-

lieden

lieden zullen nyt toestaen/ dat de Fransoysen or-
dinaerlijcken niet hoovaerdigh /ghierigh /noch
wreedt en zijn / en dat der zelver beleeftheyt ende
kostbrpicheyt wel beter over een komt met onse
vryevrancke humeuren/als met de onverdraegh-
lijcke hooverdije der Spaenscher Natien / de
welcke niemant anders by sich lijdemagh waer
van ooc de onse bysonderlijc zoo verre af is / dat
het onmogheliјc zoude wesen oyt van hun ende
ons/ waer inne het ooc wesen moghte/ eenighe
goede composterije te maecken. Maer ons niet
Vranerijc door aenslagh en keur vereenigende/
nademael het bestgunstichste der toevallen die
ons dreygen is/ derwaerts met ghewelt ghedra-
ghen zullen worden. Souden wy wel zoo onse
Conditien moghen maken/ ende in zulcker voe-
ghen handelen/dat al tghene datmen deshalven
vreesen zoude/ ons noyt en zoude konnen nadee-
ligh wesen. Daer na ist ooc in den veroverden
Landen/ende de Oorloghen gheduerende/moe-
der aller ongheregeltheden/ dat alle Natien hun
te buyten gaen/ ende ontsnoert worden : Maer
in eenen staet/die geen garnisoenen noch heyrle-
gers van doen hadde/ende die vreedsamigh sou-
de zijn/ghelijc wy den onsen dese voorsichticheyt
ghebruyckende maken zouden / zoude hun elck
een in den eysch synder beroepinghen houden/
ende het recht zoude aen allen gelijckelijcken ver
deylt worden/ het welcke wy noyt niet eens on-
der de Spaensche dominatie hopen moghen.

De

De alder Christelijcke Koninc / de welcke onder de andere deughden / die in syn moedige Siele herberghen / die van de goedertierenheydt zoo levendichlijcken daer inne ghedruct heeft / dat hy daer door met wonder aenghesien worde van vrienden ende vyanden / hem hebbende teghen syne over wonnene ende tonderghebuyghde onderdanen met zulcken soetheyt ghedragen / als het een yeghelijc heeft konnen in zien / en zoude niet alleenlijc onse Privilegien behouden / maer ons willighlijc onder zijn Heerschappije overghevende / de zelve vermeerderen. Aengaende de Religie / men weet hoe soetelijc dat hun de zaken in Vrancrijc schicken / zonder dat daer yemant overweldight wort: Het welcke metter daet meer Menschen op den rechten wegh doen keeren heeft / als opt te voren alle de ghewelden die men daer toe ghebruyct heeft.

Syne Majesteyt onsen ghoeden wille ziende / zoude den zelven ghoedertierlijcken onthalen / hem zelven ons ghelijc als een goede Prince deelachtich maké / zoude voor onse behoudenisse sorghe dragen / ons ontlastende van de onverdragelijcke Tollen eñ schattinghen / daer wy mede geplettert worden: ten korsten / niet hem in zulcker manieren voorts varende / zoude hy ons (als mē seyt) het wit Pampier toe seynden / hem genuegende / mits onse bekentenisse / Jaerlijcx een millioen ponden door onsen middel te sparen / die hy voort nu iste wtgheeft tot onderhout der Heyrcrachten

krachten eñ garnisoenen van een zoo lange fron
tiere/ die dese staten aent syne maken / van niet
meer in dese Landen Heyrlegers synen Koninc-
ricke zoo na by te hebben / ghelijc hy doorgaens
heeft / het welcke t'allen tyden een ommesien eñ
onkosten by gebrocht heeft/ en van int reste Vrãc
rijc bepaelt / ende bedect te zien van dat ghewest
alleen/ door het welcke het geweest is/ ende noch
magh beschadight worden.

Den handel aller Koopmanschappen/die by-
kans in dese staten gheweest is/zonder weder op
gherecht worden / ende dat vry van d'eene Pro-
vincie tot de andere/ hem streckende dry ofte vier
hondert mijlen verre/zonder eenighe Imposten/
dien van de Zee zoude straex open wesen / ende
dien van Indien en zouden niet konnen toeven
van zulcx te wesen. De Hollanders dieder den
wegh wel na toe weten / en hebbent niet eens in
sin den zelven te vergheten. Wy en zouden niet
alleenlijc dese Landen in harẽ ouden glans we-
der opgericht/maer dat meer is zulckẽ voordeel/
voorspoet/ moghentheyt/ ende ghemacken ghe-
nieten sien/ als die opt ghedaen hebben. Tis in-
der waerheyt al wat anders onder eenen grootẽ
Koninc te wesen / waer haer de Fortuyne ver-
groot/als onder eenen kleynen Prince/ waer sy
haer venepen vindt / oft onder eenen nabuert-
ghen Koninc te wesen/ oft onder eenen die verre
van der handt is. Wanneer de Koninc van
Spagnien ghenaden ende gonsten saeyde eñ re-

genen

genen dede/zo en zouder de nijdicheyt der Spaen schen Natien / door wiens handen het al tsamen passeert / niet een droppel op ons laten vallen/ die onder hun noyt bequaem zullen geacht worden/ als tot verschuppinghen onghenaden ende verdruckinghen. De Benefitien/Gouvernementen/staten/ ende Officien van dese Landen/ daer mede wy de Spagniaerden en andere vremdelingen versien sien/ en zouden niet als onse lantslieden gegunt worden. Ten kortsten ghesept wy en zouden dese Landen aen Vrancrijc niet gheven / maer Vrancrijc aen de zelve/de welcke ten anderen tijden daer af gescheyden zijn gheweest/ ende nu licht zijn om weder aen te voeghen : ooc nemmermeer ruste zullen hebben/dat syt niet en zijn/gelijc als zy gheene gehadt hebben/sint hunne afsonderinge/ daer en zijn noch mueren/ noch Zee/noch Bergen die het verhinderen / onse zeden/ onse Wetten ende ghewoonten zijn ghelijckende oft weynich verschillende/ en wy ten meestendeele van eenderley talen/vele van onder ons zijnder gemaeghschapt/ ende wy hebbē den oorspronc d'een van d'ander ghenomen. Int reste zouden wy altoos door onse generale staten zelfs regeren/alsoo andere Provincien doen / die haer om hunlieden behoudenisse aen Vrancrijc begeven hebben / ende zonder noot dwanc daer toe / ghelijc als wy teghenwoordich hebben / dat het schijnt dat wy het niet langher wt zouden konnen stellen/ zonder alzulcken spronc te doen / dat

het

het ons onmogelijc zoude zijn / vanden zelvẽ op
weder op te mogen staen. Jc bidde God / ons de
genade te doen van dien te mijden / ẽn dit laetste
plechtancker onses Heyls / dat ons in handen
overblijft / wtsmackẽde veerdichlijcken de heyl
same voorstellinghe te ontheffen / by de welcke al
de gene die men ons zoude mogen doen / om to
eenen Pays te komen / ende onse gheheele verder
fenisse te schouwen bevonden zullen worden / i
en zal niet seggen dadeloos / maer dat meer
is / zonder eenigen schijn / datse ope
wtkomste moghen
hebben.